

สารบัญ

คำนำ

สารบัญ

บทที่ 1 แนวคิดและการศึกษาเกี่ยวกับเมือง ช่างเมือง และวัดหัวข่วง	
ในช่วงเวลาที่ผ่านมา	1
บทนำ	1
แนวคิดและการศึกษาเกี่ยวกับเมือง	2
ความหมายของคำว่า “เมือง” “เวียง” และ “เชียง”	2
รูปแบบและลักษณะกายภาพของเมือง	5
ลักษณะกายภาพและแบบแผนของเมืองเชียงใหม่	8
ช่างเมืองและวัดหัวข่วง	19
บทที่ 2 ประวัติศาสตร์และแบบแผนของเมืองในเขตที่ราบลุ่ม	
แม่น้ำปิง วัง ยม และน่าน	25
เมืองเชียงใหม่	27
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์	27
ลักษณะกายภาพและแบบแผนของเมืองเชียงใหม่	33
เมืองลำพูนหรือหริภุญไชย	43
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์	43
ลักษณะกายภาพและแบบแผนของเมืองลำพูน	46
เมืองเขลางคนคร หรือนครลำปาง	52
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์	52
ลักษณะกายภาพและแบบแผนของเมือง	58
เมืองแพร่	63
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์	63
ลักษณะกายภาพและแบบแผนของเมืองแพร่	68

สุรพล ดำริห์กุล. 2549. ช่างเมืองและวัดหัวข่วง : องค์ประกอบสำคัญของเมืองในดินแดนล้านนา. กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เมืองน่าน	72
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์	72
ลักษณะกายภาพและแบบแผนของเมืองน่าน	76
บทที่ 3 ประวัติศาสตร์และแบบแผนของเมืองในเขตที่ราบของ	
จังหวัดเชียงราย พะเยา และแม่ฮ่องสอน	89
เมืองพะเยา	89
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์	89
ลักษณะกายภาพและแบบแผนของเมืองพะเยา	92
เมืองเชียงราย	98
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์	98
ลักษณะกายภาพและแบบแผนของเมืองเชียงราย	101
เมืองเชียงแสน	106
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์	106
ลักษณะกายภาพและแบบแผนของเมืองเชียงแสน	109
เมืองแม่ฮ่องสอน	116
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์	116
ลักษณะกายภาพและแบบแผนของเมืองแม่ฮ่องสอน	119
บทที่ 4 พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และแบบแผนของเมืองในดินแดนล้านนา	125
กำเนิดและพัฒนาการของเมือง	125
แบบแผนและองค์ประกอบของเมือง	129
หลักเมือง	129
สะดือเมือง	132
มิ่งเมือง	141
พระมหาธาตุกลางเมือง	144
ข่วงเมือง	149

บทที่ 5 ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมของวัดหัวข่วงในล้านนาและนอกดินแดนล้านนา	157
วัดหัวข่วงในดินแดนล้านนา	157
วัดหัวข่วงแสนเมืองมาหลวง เมืองเชียงใหม่	158
ที่ตั้งและประวัติความเป็นมา	158
การศึกษาทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม	163
(1) พระธาตุเจดีย์	163
(2) พระวิหารหลวง	166
(3) พระเจ้าแสนเมืองมาหลวง	174
วัดหัวข่วง เมืองนครลำปาง	177
ที่ตั้งและประวัติความเป็นมา	177
การศึกษาทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม	180
(1) พระวิหารหลวง	181
(2) พระเจดีย์ประธาน	198
วัดหัวข่วงแก้ว เมืองพะเยา	201
ที่ตั้งและประวัติความเป็นมา	201
ศาสนสถานและสิ่งก่อสร้าง	205
วัดหัวข่วง เมืองแพร่	206
ที่ตั้งและประวัติความเป็นมา	206
การศึกษาทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม	209
(1) พระวิหารหลวง	210
(2) พระเจดีย์ประธาน	218
วัดหัวข่วง เมืองน่าน	222
ที่ตั้งและประวัติความเป็นมา	222
การศึกษาทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม	227
(1) พระวิหาร	227
(2) พระเจดีย์ประธาน	236
(3) หอธรรม	242

วัดหัวข่วงนางเหลียว หรือวัดหัวขัว เมืองลำพูน	248
ที่ตั้งและประวัติความเป็นมา	248
การศึกษาทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม	250
พระวิหาร	250
วัดหัวข่วงร้าง เวียงท่ากาน	263
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์เวียงท่ากาน	263
ลักษณะกายภาพและแบบแผนของเวียงท่ากาน	263
วัดหัวข่วงร้าง ภายในเวียงท่ากาน	269
วัดหัวข่วงร้าง เมืองลองเก่า	271
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์เมืองลอง	271
ลักษณะกายภาพของเมืองลองเก่า	275
วัดหัวข่วงร้าง เมืองลองเก่า	275
สรุปเรื่องราวของวัดหัวข่วงในล้านนา	278
วัดหัวข่วงนอกดินแดนล้านนา	282
เมืองเชียงตุง	282
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์	282
ลักษณะกายภาพและองค์ประกอบของเมือง	283
เมืองยอง	286
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์	286
ลักษณะกายภาพและองค์ประกอบของเมือง	290
เมืองเชียงรุ่ง	290
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์	290
การปรากฏขึ้นของวัดหัวข่วงในล้านนา	293
บทที่ 6 สรุป	303
บรรณานุกรม	319